
HØRINGSNOTAT

UTKAST TIL NY FORSKRIFT FOR BEHANDLINGEN AV SØKNADER OM ODELSFRIGJØRING ETTER ODELSLOVEN §§ 30 TIL 32. NYE REGLER OM AVGJØRELSESMYNDIGHET FOR ODELSFRIGJØRINGSSAKENE.

Høyesterett har sagt¹: ”*Et vedtak om odelsfrigjøring etter § 31 første ledds annet punktum er en inngripende avgjørelse som krever en betryggende saksbehandling.*”

¹ Rt. 1985 side 743.

Innhold

1. Innledning.	3
2. Hva er odelsrett og odelsfrigjøring.	3
3. Noen av forslagene til endring.	3
4. Bakgrunnen.	4
5. Hvilke saksbehandlingsregler kan gis etter den nye forskriftshjemmelen?	4
6. Odelsfrigjøring kan ha ulike formål, og gjennomføres i ulike situasjoner.	5
7. Saksomfang.	5
8. Odelslovens regler om saksbehandlingen.	5
9. Hvordan odelsfrigjøringssøknadene i hovedsak behandles i dag.	5
9.1 Odl. §§ 30 og 32 annet ledd.	6
9.2 Odl. § 31.	6
9.2.1 Hvem kan søke.	6
9.2.2 Hvem skal søknaden sendes til.	6
9.2.3 Den foreløpige vurderingen.	6
9.2.4 Varsel til retten.	7
9.2.5 Saksbehandlingen under realitetsvurderingen.	7
9.3 Odl. § 32.	8
10. Forvaltningsansvar og avgjørelsesmyndighet.	8
10.1 Forvaltningsansvaret etter odelsloven.	8
10.2 Avgjørelsesmyndighet i saker etter odl. § 31.	8
10.3 Avgjørelsesmyndighet i saker etter odl. §§ 30 og 32 annet ledd.	9
11. Økonomiske konsekvenser.	10
12. Om forslaget til saksbehandlingsforskrift og nye regler om avgjørelsesmyndighet.	10
12.1 Forslag til saksbehandlingsforskrift.	10
12.1.1 Forskriften bør etter Landbruks- og matdepartementets oppfatning gjelde behandlingen av alle søknader om odelsfrigjøring.	10
12.1.2 Den ”foreløpige vurderingen” foreslås gitt et noe annet innhold og lagt til kommunen.	10
12.1.3 Hvilke vilkår skal kommunen vurdere når den avgjør om det skal tas steg til odelsfrigjøring?	11
12.2 Forslag til nye regler om avgjørelsesmyndighet.	13
12.2.1 Opphør av ordningen med fylkeslandbruksstyrene.	13
12.2.2 Overføring av myndighet til kommunen, Fylkesmannen og SLF.	14
12.2.3 Endring av gjeldende delegasjonsvedtak – Kongens myndighet etter odelsloven overføres til LMD i sin helhet.	15
13. Merknader til forskrift om saksbehandling i saker om odelsfrigjøring etter odelsloven.	15
14. Merknader til endringer i delegasjonsvedtaket.	19
15. Ikrafttredelse og overgangsspørsmål.	23
Vedlegg.	20

1. INNLEDNING

Odelsloven (heretter kalt odl.) § 33 har regler om behandlingen av odelsfrigjørings-saker etter odl. §§ 30 til 32. Videre har det daværende Landbruksdepartementet i Rundskriv M-6/95 (heretter kalt Rundskrivet) gitt retningslinjer for behandlingen av odelsfrigjøringsøknader etter odl. § 31 (heretter kalt Rundskrivet), jf.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/rundskriv/1995/m-61995-lov-om-odelsretten-og-asetesre.html?id=108018>

Odl. § 33 er, med virkning fra 1. juli 2009, gitt et nytt tredje ledd som lyder:

"Departementet kan i forskrift gi nærare reglar om sakshandsaminga."

I dette notatet legges det fram forslag til forskrift om saksbehandlingen av søknader om odelsfrigjøring (utkast til forskrifter blir heretter kalt UFOR), se vedlegg 2 A. Det legges også fram forslag til endring i reglene som bestemmer hvilket organ som skal avgjøre odelsfrigjøringssakene, se vedlegg 2 B sammenholdt med vedlegg 2 C.

2. HVA ER ODELSRETT OG ODELSFRIGJØRING.

Odelsrettens kjerne kan sies å være den rett odlerens etterkommere har til, etter en viss prioritet, å kunne kreve seg utlagt odelsjord på skifte etter forrige eier, eller til å innløse odelsjord, når eiendommen er solgt til noen uten odelsrett eller til noen med dårligere odelsrett.

Odelsfrigjøring er en opphevelse av en eksisterende odelsrett ved administrativt vedtak, etter en konkret vurdering.

3. NOEN AV FORSLAGENE TIL ENDRING.

- Det må søkes om odelsfrigjøring innen to måneder regnet fra stevning i løsningssaken ble forkynt for eieren, også når det søkes om odelsfrigjøring etter §§ 30 eller 32
- Alle odelsfrigjøringsøknader skal sendes til kommunen
- Kommunen skal vurdere om det skal tas steg til odelsfrigjøring i alle saker (dvs. om det er grunnlag for å starte ordinær saksforberedelse)
- Det framgår av forskriften hvilke vilkår kommunen skal ta stilling til når den vurderer om det skal tas steg til odelsfrigjøring
- De øvrige odelsberettigede skal gis en frist på en måned for å avgi uttalelse (dette er inntatt i loven, men gjentas i forskriften av informative hensyn)
- Fylkesmannen avgjør klage over kommunens vedtak om ikke å ta steg til odelsfrigjøring (kommunens beslutning om å ta steg til odelsfrigjøring kan som nå ikke påklages)
- Fylkesmannen avgjør søknader om odelsfrigjøring etter odl. §§ 30 til 32 i første instans

- Statens landbruksforvaltning (SLF) blir klageinstans for Fylkesmannens avgjørelser etter odl. §§ 30 til 32. Når det gjelder saker etter odl. §§ 30 og 32, skal SLF innhente uttalelse fra det departement som har ansvaret for odelsfrigjøringsformålet før klagen blir avgjort
- Kongen skal ikke lenger behandle ordinære saker om odelsfrigjøring.

4. BAKGRUNNEN.

Dette forslaget til forskrifter for behandlingen av odelsfrigjøringssaker, er en oppfølging av den nye adgangen til å gi forskrift for saksbehandlingen.

Departementet har erfaring for at det hersker en viss usikkerhet når det gjelder hvem som skal behandle og avgjøre de ulike typer odelsfrigjøringssøknader. Det kan videre reises spørsmål om dagens avgjørelsesmyndighet er lagt til ”riktig” nivå. Dette gjelder særlig søknader som behandles etter odl. § 30. For disse sakene ligger fortsatt avgjørelsesmyndigheten til Kongen. En kan også spørre om det er nødvendig å spre kompetansen på så mange forskjellige organ (Fylkesmannen, SLF, Vegvesenet, flere departementer og Kongen).

Dersom det i forbindelse med en odelsløsningssak blir søkt om odelsfrigjøring, kan den totale saksbehandlingstiden for odelsløsningssaken bli lang. Norge har fått kritikk av den Europeiske menneskerettskomisjon for lang saksbehandlingstid i en slik sak, se Rundskrivet punkt 4. På bakgrunn av kritikken uttalte det daværende Landbruksdepartementet:

”Behandlingen av odelsfrigjøringssaker, bes etter dette prioritert. Det er viktig at den foreløpige vurderingen foretas så raskt som mulig slik at løsningssaken kan stanses og den ordinære saksforberedelse kan komme i gang.”

Et viktig mål med forskriften er derfor å gjøre behandlingstiden for odelsfrigjøringssøknader, og dermed også odelsløsningssaker, så kort som mulig.

Etter dette foreslås det nye forskrifter om saksbehandlingen. Det foreslås videre betydelige endringer når det gjelder avgjørelsesmyndighet i odelsfrigjøringssaker.

5. HVILKE SAKSBEHANDLINGSREGLER KAN GIS ETTER DEN NYE FORSKRIFTSHJEMMELEN?

Det kan etter odl. § 33 gis ”nærare reglar om sakshandsaminga”. Det følger av forarbeidene at:

”Det kan gis regler om bl.a. hvilke organer som skal uttale seg til spørsmålet om odelsfrigjøring og hvordan saken ellers skal behandles. Det omfatter vurderingen av om de formelle vilkårene er oppfylt, den ordinære behandlingen av søknaden, samt hvilke opplysninger og dokumenter som skal følge søknaden.”

6. ODELSFRIGJØRING KAN HA ULIKE FORMÅL, OG GJENNOMFØRES I ULIKE SITUASJONER.

Odelsfrigjøring kan vedtas når odelsrett vil hindre

- stat eller kommune i å overta odelsjord, se odl. § 30
- bruksrasjonaliseringer i samsvar med jordloven, se odl. § 31.

Odelsfrigjøring kan også skje etter odl. § 32 når noen frivillig har overdratt alt eller del av odelsjord når

- overtageren søker om det og
- det må regnes med at et tilsvarende ekspropriasjonsvedtak ville blitt gjort, i fall partene ikke hadde blitt enige, se odl. § 32 annet ledd.

7. SAKSOMFANG.

Det er relativt få søknader om odelsfrigjøring til behandling etter odl. §§ 30 til 32. Flest søknader er avgjort etter odl § 31. I perioden 2005-2008 avgjorde fylkeslandbruksstyrene 42 søknader etter odl § 31. Statens landbruksforvaltning som er klageinstans i disse sakene, behandlet 35 klager i perioden. Eiendommen ble frigjort for odel i 19 (54,3 %) av klagesakene.

Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Vegdirektoratet har opplyst at de ikke har forberedt eller avgjort søknader etter henholdsvis odl. §§ 30 og 32, eller klager i perioden 2005-2008. Landbruks- og matdepartementet har i 2005 forberedt 2 søknader for Kongen etter odl. § 30.

8. ODELSLOVENS REGLER OM SAKSBEHANDLINGEN.

Det er gitt regler om saksbehandlingen i odl. § 33 som lyder:

”Før det blir tatt avgjerd om odelsfrigjering etter §§ 30 til 32, skal odelsrettshavarane så langt det lar seg gjere, gjevast høve til å uttale seg om spørsmålet innan ein frist på ein månad. Overfor den som det er vanskeleg å gi individuelt varsel, er det nok med kunngjering i Norsk Lysingsblad og i ei avis som er ålment lesen på staden.

Når det er tatt steg til odelsfrigjering etter §§ 30-32, skal odelsløyingsssak som er eller blir reist, stogkast til spørsmålet om odelsfrigjering er avgjort.

Departementet kan i forskrift gi nærare reglar om sakshandsaminga.”

9. HVORDAN ODELSFRIGJØRINGSSØKNADENE I HOVEDSAK BEHANDLES I DAG.

9.1 Odl. §§ 30 og 32 annet ledd.

Det er ikke gitt skrevne regler for behandlingen av disse sakene utover det som følger av odl. § 33 (og forvaltningsloven).

Departementet har inntrykk av at det nå hersker en viss usikkerhet når det gjelder hvordan søknader etter odl. §§ 30 og 32 annet ledd skal behandles. Departementet har de senere år gitt anvisning på at for eksempel en søknad etter odl. § 30, skal sendes til det departement som formålet hører under, og at vedkommende departement må vurdere hvilke uttalelser som må innhentes.

Det har til nå ikke vært nødvendig med noen "*foreløpig vurdering*", se punkt 6.2.3, av søknader etter odl. § 30. Grunnen til det er at odelsfrigjøring etter odl. § 30 har måttet skje før eiendommen ble overført til den som ønsket odelsfrigjøring. Begrunnelsen for ordningen med den foreløpige vurderingen, er at odelsløsningssak som er eller blir reist, skal stanses til spørsmålet om odelsfrigjøring er avgjort. Siden løsningsretten ikke utløses før det skjer et eierskifte, har det ikke vært noen løsningssak å stanse i saker etter § 30.

Dette er nå annerledes. Etter lovendringen 1. juli 2009 kan odelsfrigjøring etter odl. § 30 også skje etter at det har skjedd et eierskifte.

9.2 Odl. § 31.

9.2.1 Hvem kan søke.

Privat kjøper av tilleggsjord kan søke om odelsfrigjøring etter odl. § 31.

9.2.2 Hvem skal søknaden sendes til.

Søknaden skal sendes til Fylkesmannen, se Rundskrivet punkt 2.2. Kommunen skal sende den til Fylkesmannen dersom den mottar søknaden. Grunnen til det er kravet om at Fylkesmannen skal foreta en "*foreløpig vurdering*".

9.2.3 Den foreløpige vurderingen.

Fylkesmannen skal ikke sette i gang realitetsbehandling av en odelsfrigjøringssak etter odl. § 31 før han har tatt stilling til om det formelt sett er adgang til å odelsfrigjøre det aktuelle arealet, se Rundskrivet punkt 2.3.

Det er lagt til grunn at en kan unnlate å ta en søknad opp til realitetsbehandling, dersom det ikke foreligger en aktuell løsningssak. Bakgrunnen for det er at en i et slikt tilfelle ikke kan se at odelsretten vil "skiple" det aktuelle ervervet av tilleggsjord, se Rundskrivet punkt 2.3.

Fylkesmannen er pålagt å framskaffe de opplysninger som er nødvendige for å avgjøre om det formelt sett er adgang til å odelsfrigjøre. Det var opprinnelig en rekke forhold som måtte vurderes for å kunne fastslå om de formelle vilkårene var oppfylt, se Rundskrivet punkt 2.3.

Dersom Fylkesmannen finner at de formelle vilkårene er oppfylt, skal han ta saken opp til realitetsbehandling. Avgjørelsen om å ta saken opp til realitetsbehandling kan ikke påklages. Fylkesmannen skulle fram til 1. januar 2010 forelegge søknaden for fylkeslandbruksstyret dersom han etter en foreløpig vurdering kom til at de formelle vilkårene ikke er oppfylt. Fylkeslandbruksstyret skulle avslå søknaden dersom styret sluttet seg til at vilkårene ikke var oppfylt. Avslaget kunne påklages til Statens landbruksforvaltning. Etter 1. januar 2010 er fylkeslandbruksstyrets myndighet lagt til Fylkesmannen.

9.2.4 Varsel til retten.

Fylkesmannen må straks varsle retten om at det er tatt skritt til odelsfrigjøring. Retten skal varsles skriftlig, og retten skal stanse saken, se odl. § 33.

9.2.5 Saksbehandlingen under realitetsvurderingen.

Fylkesmannen skal oversende saken til kommunen dersom han finner at de formelle vilkårene er oppfylt. Fylkesmannen skal samtidig med oversendelsen gi øvrige odelsberettigede anledning til å uttale seg til odelsfrigjøringsspørsmålet. Det skal settes en frist for å gi uttalelse. Før lovendringen 1. juli 2009 måtte uttalelsen gis innen 3 måneder, etter lovendringen må uttalelsen gis innen 1 måned, se odl. § 33. De odelsberettigedes uttalelse skal sendes til kommunen.

Det er fastsatt retningslinjer for kommunens behandling av landbrukssaker i forskrift av 8. desember 2003.

Kommunen skal forberede odelsfrigjøringssaken og har ansvar for sakens opplysning. Det innebærer bl.a. at den må framskaffe opplysninger om de eiendommene som er involvert i saken. Kommunen må også påse at saken er godt nok opplyst når det gjelder mer subjektive forhold som for eksempel odelsløserens tilknytning til odelseiendommen. Kommunen skal etter gjeldende regler bare avgi uttalelse, se odl. § 33. Kommunen avgir uttalelsen når de odelsberettigede har uttalt seg eller fristen er ute. Kopi av uttalelsen skal sendes partene og de øvrige odelsberettigede.

Kommunen er oppfordret til å sette en frist for partene til å si sin mening om kommunens uttalelse og til å be dem sende merknadene direkte til Fylkesmannen.

Odelsfrigjøringsøknadene ble fram til 1. januar 2010 forberedt på vanlig måte for fylkeslandbruksstyret. Fylkeslandbruksstyrets vedtak kunne påklages til SLF. Etter 1. januar 2010 har Fylkesmannen overtatt fylkeslandbruksstyrets myndighet. SLF er fortsatt klageinstans.

9.3 Odl. § 32.

Odl. § 32 første ledd bestemmer at eldre odelsrett som hovedregel faller bort når en eiendom blir ekspropriert. Odelsfrigjøringen er da en lovbestemt konsekvens av ekspropriasjonsvedtaket, og dette krever ikke noen særskilt saksbehandling. Odl. § 32 første ledd er derfor ikke interessant her.

Odl. § 32 annet ledd lyder:

”Har nokon friviljug late frå seg alt, eller noko av ei odelsjord, kan Kongen fri slik jord for eldre odelsrett når overtakaren søker om det, og det må reknast med at eit tilsvarande oreigningsinngrep, ville ha blitt gjort i fall partane ikkje hadde blitt samde.”

Landbruks- og matdepartementet har ikke behandlet saker etter odl. § 32 annet ledd. Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Vegdirektoratet har opplyst at de ikke har avgjort søknader eller klager i perioden 2005-2008, se punkt 5. Det er ikke opplyst om og i tilfelle hvor mange saker de har behandlet etter odl. §§ 30 og 32 annet ledd i tiden forut for den perioden.

10. FORVALTNINGSANSVAR OG AVGJØRELSESMYNDIGHET

10.1 Forvaltningsansvaret etter odelsloven.

Forvaltningsansvaret etter odelsloven ble ved kgl.res. fastsatt 15. desember 2000, med virkning fra 1. april 2001, overført fra Justisdepartementet til det daværende Landbruksdepartementet. Unntak gjaldt for bestemmelsene om rettergangen ved odelsløsning. Se FOR-2000-12-15 nr. 1263.

10.2 Avgjørelsesmyndighet i saker etter odl. § 31.

Den myndighet som etter odl. §§ 16 og 31 er lagt til departementet, ble delegert til Landbruks- og matdepartementet ved kgl.res. 8. desember 2006. Se FOR-2006-12-08-1362.

Landbruks- og matdepartementet har overført sin avgjørelsesmyndighet etter odl. § 31 videre. Myndigheten framgår av bestemmelser om overføring av myndighet til kommunen, fylkeslandbruksstyret, Fylkesmannen, SLF og Bergvesenet etter konsesjonsloven, jordloven og odelsloven. Bestemmelsene er gitt av Landbruks- og matdepartementet 8. desember 2003 (og blir heretter kalt delegasjonsvedtaket).

Etter delegasjonsvedtaket § 3, foretar Fylkesmannen en foreløpig vurdering av om de formelle vilkårene for odelsfrigjøring etter odl. § 31 foreligger. Finner Fylkesmannen at vilkårene er oppfylt tas det steg til odelsfrigjøring. Fylkeslandbruksstyret avgjorde fram til 1. januar 2010 om odelsfrigjøring etter odl. § 31 skulle finne sted eller ikke (realiteten). Etter 1. januar 2010 er det Fylkesmannen som avgjør om odelsfrigjøring skal finne sted eller ikke. Fylkesmannens vedtak kan klages inn for SLF.

10.3 Avgjørelsesmyndighet i saker etter odl. §§ 30 og 32 annet ledd.

Avgjørelsesmyndigheten i saker etter odl. §§ 30 og 32 annet ledd er delt på flere organer. Kompetansen framgår av FOR 1975-12-19 nr 02: Ikrafttredelse av lov 19. desember 1975 nr. 70 om brigde i odelsretten og åsetesretten m.m. Del. av fullmakt.

Når det gjelder odl. § 30, ligger avgjørelsesmyndigheten fortsatt til Kongen. Da skal odelsfrigjøringssaken, i følge delegasjonsbestemmelsene fra 1975 avsnitt II nr. 7, forberedes av det departement som det påtenkte formålet hører under. Det gjelder også når det er en kommune som skal ta over den jorda som det er søkt om odelsfrigjøring for. Det har imidlertid utviklet seg en egen praksis når det gjelder odelsfrigjøring av eiendommer som skal brukes i forbindelse med samferdselstiltak og jordskifte. I disse sakene er den kongelige resolusjonen forberedt av Landbruks- og matdepartementet til tross for at formålet (samferdselsprosjektet) hører under Samferdselsdepartementet. De to siste sakene Landbruks- og matdepartementet har forberedt for Kongen etter odl. § 30 er fra 2004 (Lillesand) og 2005 (Eidsberg).

Når det gjelder odl. § 32 ble det bestemt at *"Dei departement og andre organ som ved kgl. resolusjon 2. juni 1960 avsnitt II har fått rett til å gjere vedtak om eller gje samtykke til oreigningsinngrep etter lov 23. oktober 1959 om oreigning § 2, jfr. seinare resolusjon 12. januar 1962, 18. mai 1962, 24. januar 1964, 11. juni 1965 og 15. april 1977 nr. 3, skal òg ha fullmakta for Kongen etter odelslova § 32 til å fri jord for eldre odelsrett (jfr. avsnitt V i nemnde resolusjon), når lovheimelen for oreigning ville ha vore oreigningslova. Fullmakt til å gjere vedtak om eller gje samtykke til eigedomsinngrep etter oreigningslova § 2 nr. 37 eller til å fri jord for eldre odelsrett etter nemnde føresegn har Miljøverndepartementet, jfr. det foredrag og utkast som ligg til grunn for kgl. resolusjon 5. mai 1972 om skiping av m. a. Miljøverndepartementet."*

Det ble videre for odl. § 32 bestemt at *"Kommunaldepartementet skal ha fullmakta for Kongen etter odelslova § 32 til å fri jord for eldre odelsrett, når lovheimelen for oreigning ville ha vore bygningslova, jfr. tidlegare resolusjon 4. desember 1964. Ved delegasjon til*

fylkesmannen etter bygningslova § 15 andre leden siste punktum gjeld delegasjonen også retten til å fri jord for eldre odelsrett om ikke anna er fastsett.”

Det ble dessuten bestemt at ”*Vegdirektoratet skal ha fullmakt for Kongen etter odelslova § 32 til å fri jord for eldre odelsrett, når lovheimelen for oreigning ville ha vore veglova, jfr. tidlegare resolusjon 15. desember 1972 avsnitt IV om delegasjon m.a. for så vidt gjeld oreigningslova § 9.*”

Når det gjelder andre lover med ekspropriasjonshjemmel, ”*skal fullmakt til å gjere vedtak om oreigning også omfatte fullmakt til å fri jord for eldre odelsrett*”.

11. ØKONOMISKE KONSEKVENSER.

De endringene som forslås får etter departementets oppfatning ingen økonomiske konsekvenser for verken kommunene, fylkesmannsembetene eller Statens landbruksforvaltning. Alle disse organene har behandlet odelsfrigjørings saker tidligere, og det medfører ingen ekstra kostnader at avgjørelsesmyndigheten legges noen trinn ned. Dertil er ikke dette noe stort antall saker i året, jf. punkt 7 foran. Departementet ser på innføringen av en egen forskrift om behandling av søknader om odelsfrigjøring som en forenkling, som også kan føre til reduserte kostnader for de berørte organer.

12. OM FORSLAGET TIL SAKSBEHANDLINGSFORSKRIFT OG NYE REGLER OM AVGJØRELSESMYNDIGHET.

12.1 Forslag til saksbehandlingsforskrift.

12.1.1 Forskriftshjemmelen i odl. § 33 tredje ledd gir nå adgang til å gi forskrift om saksbehandlingen etter odl. § 30 til § 32. Forskriften bør etter Landbruks- og matdepartementets oppfatning gjelde behandlingen av alle søknader om odelsfrigjøring.

Departementet har forstått det slik at det hersker en viss usikkerhet når det gjelder behandlingen av saker etter odl. § 30. En forskrift som omhandler hva en søknad om odelsfrigjøring skal inneholde, hvem den skal sendes til, hvordan den skal behandles, herunder hvem som skal avgi uttalelse og hvem som skal avgjøre den, kan redusere uklarhetene knyttet til saksbehandlingen.

12.1.2 Den ”*foreløpige vurderingen*” foreslås gitt et noe annet innhold og lagt til kommunen.

Departementet kan ikke se at det er grunnlag for å føre videre gjeldende regler om den foreløpige vurderingen der Fylkesmannen tar stilling til om de formelle vilkårene for odelsfrigjøring er oppfylt.

Løsningssaker bør imidlertid fortsatt ikke stanses før det er tatt stilling til om det formelt sett er adgang til å odelsfrigjøre. I dag sendes søknader om odelsfrigjøring etter odl. § 31 til Fylkesmannen, som etter en foreløpig vurdering avgjør om de formelle vilkårene for odelsfrigjøring foreligger. Finner Fylkesmannen at vilkårene foreligger sendes søknaden til kommunen til behandling og varsel til retten om at det er tatt skritt til odelsfrigjøring.

Departementet mener at alle søknader om odelsfrigjøring bør sendes til kommunen når den likevel skal behandle søknaden, jf. odl. § 33. Saksbehandlingen kan forenkles, og forslaget går ut på at kommunen skal vurdere om det skal tas steg til odelsfrigjøring. Etter forslaget skal kommunen vurdere om de grunnleggende formelle vilkår for odelsfrigjøring er oppfylt og varsle retten dersom den tar søknaden opp til realitetsbehandling. Kommunene har nå i en årrekke behandlet søknader etter odelsloven som for eksempel søknader om bo- og driveplikt. De har videre forberedt og avgitt uttalelse til søknader om odelsfrigjøring. Departementet er av den oppfatning at kommunene har den nødvendige kompetanse for å kunne avgjøre om det skal tas steg til odelsfrigjøring i de enkelte saker på en betryggende måte.

Det blir opp til kommunen å avgjøre hvem som skal ta stilling til om det skal tas steg til odelsfrigjøring. Avgjørelsen er av en slik karakter at den egner seg for administrativ avgjørelse.

Hvis kommunen finner at det vil bli tatt steg til odelsfrigjøring, skal den varsle retten om dette.

12.1.3 Hvilke vilkår skal kommunen vurdere når den avgjør om det skal tas steg til odelsfrigjøring?

Odl. § 30.

Den innledende vurderingen av om det skal tas steg til odelsfrigjøring når det gjelder søknader om odelsfrigjøring etter odl. § 30, kan begrenses til to spørsmål. Det er

1. om den aktuelle eiendommen er odelsjord
2. om stat eller en kommune har tatt over, eller vil ta over slik jord.

Kommunen forbereder søknader om odelsfrigjøring etter odl. § 31 i dag, og uttaler seg om søknaden bør innvilges eller avslås. Kommunene har derfor erfaring med å framskaffe opplysninger, og med å vurdere odelsretten som rettsinstitutt og hensynet til de odelsberettigede opp mot odelsfrigjøringsformålet. Kommunene har videre behandlet saker om bo- og driveplikt etter odelsloven og konsesjonsloven og har måttet ta stilling til om en søknad om fritak fra disse pliktene skal behandles etter odelsloven eller konsesjonsloven. Et sentralt spørsmål har vært om eiendommen er odelsjord. Det er derfor ingen helt ny og ukjent oppgave kommunen får her. Det vil videre være nokså klart om eiendommen er overtatt av stat eller kommune. Begge disse vurderingene kan kommunen foreta.

Kommunen eiendommen ligger i, kan stå som søker om odelsfrigjøring etter odl. § 30. Kommunen kan da ikke avgjøre om det skal tas steg til odelsfrigjøring, men den kan foreta vanlig saksforberedelse. Etter vanlig saksforberedelse skal kommunen sende søknaden sin til Fylkesmannen til avgjørelse av om det skal tas steg til odelsfrigjøring og om odelsfrigjøring skal skje eller ikke. Tilsvarende regler finner en i delegasjonsvedtaket § 1.

Odl. § 30 oppstiller ytterligere ett vilkår for odelsfrigjøring. Det er *”og særlege grunnar taler for at odelsrett ikkje bør være til hinder”*. Den tidligere odelslov § 7 hadde en annen formulering, se Rygg/Skarpnes side 157. Formuleringen ble ved lovendring i 1963 endret til *”og særlige grunner taler for at ervervet skjer uten hinder av odelsretten”*. Justisministeren uttalte i odelstingsdebatten at uttrykket *”bare sikter på den interesseavveining som administrasjonen skal foreta ved odelsfrigjøring”*. Departementet legger dette til grunn, og mener at det er uheldig å legge opp til en ordning der denne avveiningen også skal tas på et tidspunkt i saken da de odelsberettigedes interesser ikke er klarlagt.

Departementet mener etter dette at det ikke skulle være avgjørende grunner mot å overlate vurderingen av om det skal tas steg til odelsfrigjøring til kommunen. Hvis kommunen finner at vilkårene nevnt i 1 og 2 over er oppfylte, skal den varsle retten om at det tas steg til odelsfrigjøring. Deretter starter kommunen ordinær saksforberedelse, og når den er avsluttet sender kommunen søknaden etter § 30 videre til Fylkesmannen med sin uttalelse til spørsmålet om eiendommen skal odelsfrigjøres eller ikke.

Odl. § 31.

Etter lovendringen 1. juli 2009 er § 31 forenklet. Det er nå langt færre vilkår å ta stilling til enn etter tidligere § 31.

Odl. § 31 lyder nå:

”I den mon odelsrett vil skiple ei eigedomstileigning som departementet har godkjent av di kjøparen bør få tilleggsjord, kan departementet fri slik jord for eldre odelsrett. Odelsfrigjering kan skje når det ikkje er tvil om at omsynet til odelsrettshavarane må vike av di eigedomstileigninga inneber ei god driftsmessig løysing.

Søknad om odelsfrigjering må setjast fram av eigaren innan to månader, rekna frå stemning i løysingssak blei forkynt for han.”

Kommunens vurdering av om det skal tas steg til odelsfrigjøring etter odl. § 31 må inneholde vurderingene av

1. om *”odelsrett vil skiple ei eigedomstileigning”* og
2. om ervervet er *”godkjent av di kjøparen bør få tilleggsjord”*.

Når det gjelder punkt 1 bør en ikke kreve mer enn at kommunen foretar en sjekk av om det er tatt ut løsnings sak. Hvis stevning er tatt ut, vil odelsrett kunne *”skiple”* ervervet.

Vilkåret under punkt 2 vil innebære at kommunen må klargjøre om det foreligger en eller annen tillatelse som viser at erververen trenger tilleggsjord. En slik tillatelse kan være konsesjon, men praksis viser at også en delingstillatelse eller et vedtak om fritak fra boplikt etter konsesjonsloven kan oppfylle vilkåret. Ingen av disse vurderingene går på avveiningen av de hensyn som taler for og mot odelsfrigjøring.

Vilkåret *"når det ikkje er tvil om at omsynet til odelsrettshavarane må vike av di eigedomstileigninga inneber ei god driftsmessig løysing"* er derimot en sentral del av selve realitetsspørsmålet, det vil si avveiningen av de ulike hensyn. Dette spørsmålet er det ikke grunnlag for å kreve at kommunen skal ta stilling til før den varsler retten om at det er tatt steg til odelsfrigjøring. Kommunen må imidlertid si hva den mener om dette i den uttalelsen den avgir til spørsmålet om odelsfrigjøring bør finne sted eller ikke.

Odl. § 32.

Når det gjelder søknad etter odl. § 32 annet ledd bør kommunen ta stilling til

1. om noen frivillig har *"late frå seg odelsjord"* og
2. om overtager har søkt om odelsfrigjøring.

Når det gjelder punkt 1 er det ikke grunn til å kreve at det skal tas stilling til graden av frivillighet. I de situasjoner odl. § 32 omhandler, vil overdrageren regelmessig føle en viss tvang. Det er nok å konstatere at det ikke er ekspropriert. Heller ikke vil det være vanskelig for kommunen å avgjøre om overtageren har søkt om odelsfrigjøring.

12.2 Forslag til nye regler om avgjørelsesmyndighet.

12.2.1 Opphør av ordningen med fylkeslandbruksstyrene.

Ordningen med fylkeslandbruksstyrene opphørte 1. januar 2010 som følge av forvaltningsreformen.² Stortinget har fulgt opp de nødvendige lovendringer også i landbrukslovgivningen³. Landbruks- og matdepartementet har endret en rekke forskrifter samt delegasjonsvedtaket omtalt foran, hvor fylkeslandbruksstyrene er omtalt. Endringene består i at styrenes oppgaver i all hovedsak fra 1. januar 2010 er overført til fylkesmennene.

Hvis forslagene om å la kommunen avgjøre spørsmålet om det skal tas steg til odelsfrigjøring, om å legge avgjørelsesmyndigheten etter odl. §§ 30 til 32 til Fylkesmannen, og forslaget om at SLF skal være klageinstans i alle disse sakene blir vedtatt, må det gjøres endringer i delegasjonsvedtaket. De endringene som må gjøres framgår av vedlegg 2 B.

² Se Ot.prp. nr. 10 (2008 – 2009) Om lov om endringer i forvaltningsreformen mv. (gjennomføring av forvaltningsreformen).

³ Se Ot.prp. nr. 44 (2008 – 2009) Om lov om endring av lov om odelsretten og åsetesretten, lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. og lov om jord mv. side 106.

12.2.2 Overføring av myndighet til kommunen, Fylkesmannen og SLF.

Landbruks- og matdepartementet foreslår at kommunen heretter skal avgjøre om det skal tas steg til odelsfrigjøring (den foreløpige vurderingen) i alle saker om odelsfrigjøring, se punkt 11.1.2.

Kompetansen til å avgjøre søknader om odelsfrigjøring er i dag fordelt på flere organer. Når en ser bort fra saker etter odl. § 31, hvor kompetansen til å avgjøre søknaden har ligget til fylkeslandbruksstyret, er kompetansen lagt til et høyere nivå. Saker etter odl. § 30 er for eksempel lagt til Kongen. Departementet reiser spørsmål om det fortsatt må være slik.

Fylkesmannen har lang erfaring i å forberede saker og fremme forslag til vedtak overfor fylkeslandbruksstyret i saker etter odl. § 31. Det innebærer at Fylkesmannen vet hvordan hensynet til odelsretten og de odelsberettigede skal trekkes inn i vurderingen og avveies mot de hensyn som taler for odelsfrigjøring etter odl. § 31. Hensynet til odelsretten som rettsinstitutt og de odelsberettigede gjør seg ikke annerledes gjeldende etter odl. §§ 30 og 32. Det er hensynene som taler for odelsfrigjøring som er av en noe annen karakter. Fylkesmannen har etter departementets oppfatning den kompetansen som skal til for å avveie de hensyn som taler for odelsfrigjøring opp mot odelsretten som rettsinstitutt og de odelsberettigedes interesser. Departementet foreslår derfor at kompetansen til å avgjøre søknader i første instans etter odl. §§ 30 til 32 legges til Fylkesmannen, og at SLF blir klageinstans. Det vil innebære en vesentlig forenkling av reglene om klagebehandlingen av søknader om odelsfrigjøring kunne legges til ett organ. SLF har som Fylkesmannen god kompetanse på odelsloven, og SLF har i de senere år behandlet et ikke ubetydelig antall odelsfrigjøringssaker etter odl. § 31. Departementet mener SLF har kompetanse til å foreta de avveiningene som skal gjøres etter odl. §§ 30 og 32.

De organer som i dag skal foreberede søknader om odelsfrigjøring etter odl. § 30 for Kongen, og de som skal avgjøre søknader etter odl. § 32, er ikke overordnet SLF slik at de kan omgjøre odelsfrigjøringsvedtak truffet av SLF. For å sikre en forsvarlig klagebehandling foreslås det imidlertid at det bør bestemmes at SLF skal forelegge klagen for det departement som odelsfrigjøringsformålet hører under.

Departementet foreslår etter dette at myndigheten til å avgjøre om det skal tas steg til odelsfrigjøring blir lagt til kommunen. Vi foreslår videre at kompetansen til å avgjøre søknader om odelsfrigjøring (realiteten) etter odl. §§ 30 til 32 blir lagt til Fylkesmannen og med SLF som klageinstans for Fylkesmannens avgjørelser. Forslaget innebærer at det blir ett og samme spor for alle odelsfrigjøringssakene.

Bestemmelser om dette foreslås inntatt i delegasjonsvedtaket. Etter departementets oppfatning er det hensiktsmessig at alle bestemmelser om delegasjon etter odelsloven,

konsesjonsloven og jordlova på denne måten samles i ett og samme delegasjonsvedtak, og at dette omfatter alle bestemmelsene også i odelsloven.

12.2.3 Endring av gjeldende delegasjonsvedtak – Kongens myndighet etter odelsloven overføres til LMD i sin helhet.

Myndigheten etter odl. §§ 30 og 32 i delegasjonsvedtaket av 19. desember 1975 avsnitt II er fordelt på henholdsvis Kongen og nærmere angitte departement. Landbruks- og matdepartementet vil foreslå å fremme kongelig resolusjon om at delegasjonsvedtaket avsnitt II 1 til 7 oppheves, og erstattes med bestemmelse om at Landbruks- og matdepartementet skal ha samtlige fullmakter som etter odelsloven er lagt til Kongen eller departementet. Da har departementet myndighet til selv å fastsette bestemmelser om hvem som skal avgjøre saker om odelsfrigjøring. En slik løsning vil være i tråd med øvrige delegasjonsbestemmelser i landbrukslovgivningen.

Kongens myndighet etter odelsloven må delegeres videre til Landbruks- og matdepartementet dersom dette departement skal kunne overføre myndighet som nevnt over. Det fins i dag tre vedtak fastsatt ved kongelig resolusjon som alle delegerer myndighet etter odelsloven. Departementet mener disse bør erstattes med ett vedtak fastsatt ved kongelig resolusjon som bestemmer at Landbruks- og matdepartementet skal ha alle de fullmakter som etter odelsloven er lagt til Kongen eller departementet. I tillegg til myndighet i alle saker om odelsfrigjøring vil dette medføre at også den myndighet Kongen har etter odl. § 5 blir overført til Landbruks- og matdepartementet.

Endringene i delegasjonsvedtaket innebærer at følgende vedtak blir opphevet:

- Vedtak 19. desember 1975 om ikrafttredelse av lov 28. juni 1974 nr. 58 om brigde i odelsretten og åsetesretten m.m. Del av fullmakt, II.
- Vedtak 15. desember 1989 nr. 1243 om delegering av Kongens myndighet til Landbruksdepartementet etter odelsloven § 31 første ledd annet punktum.
- Vedtak 8. desember 2006 nr. 1362 om delegering av myndighet til Landbruks- og matdepartementet etter odelslova § 16 og § 3.

13. MERKNADER TIL FORSKRIFT OM SAKSBEHANDLING I SAKER OM ODELSFRIGJERING ETTER ODELSLOVEN (VEDLEGG 2A).

Til § 1. Formålet og virkeområde:

Bestemmelsen angir formål og virkeområde for forskriften.

Til § 2. Definisjonar:

Bestemmelsen forklarer noen sentrale ord i forskriften. Begrepene er mye brukt i dag, og dette er ikke annet enn en formalisering. Begrepene er ikke definert i forskrift eller lov i dag.

Til § 3. Generelle krav til søknad om odelsfrigjøring:

Søknad om odelsfrigjøring skal være skriftlig, slik det er forutsatt også i dag. Søknaden skal sendes til den kommunen der odelseiendommen ligger. Vedlagt søknaden skal følge kopi av ervervsdokumentet og stevningen i løsnings-saken. Begrepet "løyver" omfatter for eksempel delingssamtykker og konsesjoner.

Søknaden skal inneholde opplysninger om hva som er formålet med odelsfrigjøringen. Staten og kommunen skal redegjøre for hvilke særlige grunner som taler for at odelsrett ikke bør være til hinder for overtagelsen av odelsjorda, jf. odl. § 30. Odelsfrigjøringssøkeren skal opplyse ekspropriasjonshjemmelen som kunne blitt brukt dersom overdragelsen ikke hadde skjedd frivillig, jf. odl. § 32.

Til § 4. Særlege krav til søknad om odelsfrigjøring etter § 31:

Dette er saksbehandlingsregler som gjelder for søknader om odelsfrigjøring etter odl. § 31. Disse kommer i tillegg til kravene i § 3 i forskriften. Når det gjelder bokstav b, må søkeren gjøre rede for eventuelle husdyrbesetninger.

Til § 5. Frist for å søke om odelsfrigjøring:

Det er ingen lovbestemt frist for å søke om odelsfrigjøring etter odl. § 30. Departementet foreslår at søknad om odelsfrigjøring etter odl. § 30 må settes fram av staten eller kommunen innen to måneder etter at stevning er forkynt. Da oppnås da en regel som tilsvarer odl. § 31 annet ledd.

Etter odl. § 30 er det adgang til å søke om odelsfrigjøring før overdragelse har funnet sted. I disse tilfellene er det ingen løsnings-sak å stanse, slik at det ikke er noe behov for søknadsfrist.

Det er ingen lovbestemt frist for å søke om odelsfrigjøring etter odl. § 32 annet ledd. Departementet foreslår som for tilfellene etter odl. § 30 at den som overtar odelseiendom i en situasjon som nevnt i odl. § 32 annet ledd, må søke om odelsfrigjøring senest to måneder etter at stevning er forkynt.

Den som overtar odelsjord og søker odelsfrigjøring etter odl. § 31, må søke innen to måneder etter at stevning i odelsløsningssaken ble forkynt for vedkommende. Dette følger også direkte av odl. § 31 annet ledd. Fristen er to måneder. Fristen foreslås gjentatt i forskriften av informative hensyn.

Det er positivt inntatt i forarbeidene at fristen i odl. § 31 er absolutt, og at det ikke kan gis oppreisning for oversitting av fristen. Departementet mener det ikke er grunnlag for å bestemme at tilsvarende kan gjelde for fristene som settes i forskriften for så vidt gjelder odl. §§ 30 og 32.

Til § 6. *Varsel til odelsrettshavarane om retten til å gi uttale.:*

Odl. § 33 bestemmer at før det blir tatt avgjørelse om odelsfrigjøring etter odl. §§ 30 til 32, ”skal odelsrettshavarane så langt det lar seg gjere, gjevast høve til å uttale seg om spørsmålet innan ein frist på ein måned”. UFOR § 6 annet punktum er en gjentakelse av regelen i odl. § 33. Gjentakelsen er gjort av informative hensyn.

Odl. § 33 angir ikke hvem som skal varsle de odelsberettigede. Forslaget innebærer at det er kommunen som må varsle de odelsberettigede.

Annet ledd i UFOR § 6 er en gjentakelse av det som er inntatt i odl. § 33 første ledd annet punktum. Gjentakelsen er gjort av informative hensyn.

Til § 7. *Frist for odelsrettshavarane til å gi uttale:*

Kommunen skal sette en frist på 1 måned. Fristen gjelder både den som får individuelt varsel og den som får varsel gjennom kunngjøring. Det må da gå fram av kunngjøringen at fristen er 1 måned. Fristen er ikke absolutt, men kommer uttalelsen for sent, kan ikke den odelsberettigede kreve at uttalelsen skal tas i betraktning.

Til § 8. *Kommunen si plikt til å innhente opplysningar:*

Kommunen skal innhente opplysninger som ikke går fram av søknaden. Plikten gjelder opplysninger som kan ha noe å si for avgjørelsen av søknaden, og er derfor en parallell til regelen i forvaltningsloven om at saken skal være så godt opplyst som mulig.

Til § 9. *Kommunen skal vurdere om det skal takast steg til odelsfrigjering og varsle retten:*

I dag avgir kommunen bare uttalelse hvis Fylkesmannen etter en foreløpig vurdering kommer til at søknaden skal realitetsbehandles. Reglene om kommunens innledende behandling er derfor helt nye. Reglene er utformet med sikte på at vurderingen av om det skal tas steg til odelsfrigjøring, skal tas raskt. Dette fordi stansning av en løsningssak ikke bør skje, med mindre det er lovlig adgang til å odelsfrigjøre. Kommunen skal varsle tingretten når den tar steg til odelsfrigjøring, noe Fylkesmannen gjør etter gjeldende regler.

Første ledd gjelder for alle odelsfrigjøringssaker.

Annet ledd omhandler hva kommunen skal vurdere når det søkes om odelsfrigjøring etter odl. § 30.

Tredje ledd omhandler hva kommunen skal vurdere når det søkes om odelsfrigjøring etter odl. § 31

Fjerde ledd omhandler hva kommunen skal vurdere når det søkes om odelsfrigjøring etter odl. § 32.

Femte ledd gir anvisning på at søknaden skal avslås dersom kommunen ikke vedtar å ta steg til odelsfrigjøring. Kommunens avslag må begrunnes, og det kan påklages til Fylkesmannen etter femte ledd annet punktum.

Til § 10. Kommunen si uttale når det gjeld spørsmålet om odelsfrigjøring (realiteten): Kommunen har allerede tatt stilling til om de grunnleggende (formelle) vilkårene for odelsfrigjøring i den aktuelle bestemmelsen er oppfylt, og sendt varsel til retten om at det er tatt steg til odelsfrigjøring. Kommunen må vente til de odelsberettigedes frist til å avgi uttalelse er gått ut før den avgir sin uttalelse til spørsmålet om odelsfrigjøring bør skje. Kommunen skal avveie de hensyn som taler for og mot og si sin mening om hva utfallet av avveiningen bør være. Kommunen skal sende kopi av sin uttalelse til partene og de odelsberettigede slik at de kan komme med sitt syn på uttalelsen. Samtidig skal kommunen sende sin uttalelse til Fylkesmannen. Kommunen skal be partene og de odelsberettigede sende sin uttalelse til Fylkesmannen.

Til § 11. Fylkesmannen si behandling:

Det er ikke gitt noen regler for Fylkesmannens behandling utover første ledd om at han skal avgjøre saken når den er så godt opplyst som mulig.

Annet ledd første punktum er tatt med av informative hensyn. Det vises til forvaltningsloven blant annet for å få fram at Fylkesmannen kan oppheve eller endre vedtaket sitt etter fvl. § 33.

Tredje ledd gir anvisning på at SLF er klageorgan for Fylkesmannens vedtak etter §§ 30 til 32.

Til § 12. Statens landbruksforvaltning si handsaming av klager etter odl. §§ 30 og 32.

SLF skal innhente uttalelse fra det departement som odelsfrigjøringsformålet hører under i alle saker etter odl. §§ 30 og 32 før SLF avgjør klagen.

Til § 13. Varsel til retten om utfallet av odelsfrigjøringssaka.

Det organ som treffer det endelige vedtaket i odelsfrigjøringssaken, skal varsle retten om utfallet. Med ”endelig vedtak i odelsfrigjøringssaka” menes her det endelige realitetsvedtaket, ikke kommunens avgjørelse av om det skal tas steg til odelsfrigjøring.

Til § 14. Ikraftsetting:

Forskriften trer i kraft fra det tidspunkt den blir vedtatt. Behandlingen av allerede innkomne saker framgår av UFOR § 15.

Til § 15. Overgangsreglar:

Første ledd gjelder allerede innkomne søknader om odelsfrigjøring etter odl. § 30. Andre ledd gjelder allerede innkomne søknader om odelsfrigjøring etter odl. § 31. Tredje ledd gjelder allerede innkomne søknader om odelsfrigjøring etter odl. § 32.

14. MERKNADER TIL ENDRINGER I DELEGASJONSVEDTAKET (VEDLEGG 2C).

Til § 1. Kommunens myndighet:

Paragrafen har fått et nytt annet punktum i første ledd. Kommunen avgjør nå om det skal tas steg til odelsfrigjøring etter odl. § 30 til 32. Etter gjeldende bestemmelser ligger avgjørelsesmyndigheten av det som nå kalles den foreløpige vurderingen til Fylkesmannen.

Før lovendringen 1. juli 2009 fulgte det av odl. § 33 at kommunestyret skulle avgi uttalelse til spørsmålet om det skulle vedtas odelsfrigjøring etter odl. §§ 30 til 32. Det er derfor ikke tale om å tilføre kommunen nye saksfelt, bare ny avgjørelsesmyndighet.

Til § 3. Fylkesmannens myndighet:

§ 3 nr. 5 i delegasjonsvedtaket utgår som følge av endringen over. Punkt nr. 6 blir nr. 5, og avgjørelsesmyndigheten utvides til å omfatte også odl. §§ 30 og 32 i tillegg til odl. § 31.

Ved at Fylkesmannens myndighet på denne måten utvides, endres også SLF som overordnet organ sin myndighet tilsvarende uten ytterligere behov for endringer, jf. delegasjonsvedtaket § 9. Departementet ser ingen grunn til å kommentere dette ytterligere, og viser til den generelle omtalen foran.

15. IKRAFTTREDELSE OG OVERGANGSSPØRSMÅL.

Landbruks- og matdepartementet mener forskriften bør gjelde fra det tidspunkt den blir vedtatt, se UFOR § 14. Det samme gjelder for de nye delegasjonsreglene. Alle søknader som blir sendt inn etter ikrafttredelsestidspunktet bør bli behandlet og avgjort etter de nye saksbehandlings- og delegasjonsreglene.

Ikrafttredelsen reiser to spørsmål. Det ene er hvilke saksbehandlingsregler som skal gjelde for en allerede innkommet, men ikke endelig avgjort søknad om odelsfrigjøring. Det andre spørsmålet er hvilket organ det er som skal avgjøre søknaden.

Har departementet med forvalteransvar for formålet med odelsfrigjøringen startet forberedelse av odelsfrigjøringssak for Kongen etter odl. § 30, bør saken behandles etter saksbehandlings- og delegasjonsreglene slik de var før forskriften tok til å gjelde.

Søknader etter odl. § 31 som er innkommet til Fylkesmannen før forskriften tok til å gjelde, men hvor Fylkesmannen ikke har gjort den foreløpige vurderingen, skal behandles etter reglene i forskriften. Det innebærer at søknaden skal bli sendt til

kommunen i de tilfellene Fylkesmannen ikke har gjort den foreløpige vurderingen, slik at kommunen kan avgjøre om det skal bli tatt steg til odelsfrigjøring.

Når det ikke er tatt steg til å behandle en innkommet søknad om odelsfrigjøring etter odl. § 32, foreslår departementet at søknaden skal bli behandlet etter de nye reglene. Er det tatt steg til odelsfrigjøring, skal søknaden bli behandlet etter de eldre reglene og avgjort etter de eldre delegasjonsreglene.

Landbruks- og matdepartementets forslag til overgangsbestemmelser framgår av UFOR § 15 annet ledd.

Vedlegg 2A:

Forskrift om saksbehandling i saker om odelsfrigjering etter odelsloven §§ 30 til 32

Fastsett med heimel i lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten § 33. Gitt av Landbruks- og matdepartementet

§ 1. Formål og virkeområde

Denne forskrifta har til formål å sikre effektiv og forsvarleg saksbehandling i saker om odelsfrigjering etter lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten (heretter kalla odl.) §§ 30 til 32.

§ 2. Definisjonar

I denne forskrifta tyder:

- a) odelseigedom: den eigedomen som det blir søkt om odelsfrigjering av
- b) odelsfrigjering: eit vedtak som inneber at kvar og ein av odelsrettshavarane på tidspunktet for vedtaket, misser sin odelsrett
- c) odelsfrigjerar: den som har søkt om odelsfrigjering etter odl. §§ 30, 31 eller 32
- d) odelsløyсар: den som har tatt ut stemning mot eigaren etter odl. § 60
- e) odelsretthavar: den som har odelsrett til eigedomen.

§ 3. Generelle krav til søknad om odelsfrigjering

Skriftleg søknad om odelsfrigjering etter odl. §§ 30 til 32 skal sendast kommunen der odelseigedomen ligg. Kopi av odelsfrigjeraren sitt ervervsdokument med løyver og forkynt stemning i odelsløyсingssaka skal leggjast ved søknaden. Søknaden skal innehalde opplysningar om kva som er formålet med odelsfrigjeringa.

§ 4. Særlege krav til søknad om odelsfrigjering etter § 31

I tillegg til opplysningar som nemnde i § 3, skal søknad om odelsfrigjering etter odl.

§ 31 innehalde mellom anna opplysningar om

- a) alt landbruksareal odelsfrigjeraren eig eller disponerar på anna grunnlag med spesifisering av gards- og bruksnummer og areala sine kvalitetar; fulldyrka, overflatedyrka, innmarksbeite, utmarksbeite, produktiv skog, areal ute av drift
- b) kva slag produksjon det er på areala.

§ 5. Frist for å søke om odelsfrigjering

Søknad om odelsfrigjering etter odl. § 30 til 32 må setjast fram innan to månader etter at stemning i løyсingssak blei forkynt for eigaren.

§ 6. Varsling av odelsrettshavarane om deira rett til å gi uttale

Kommunen skal straks søknaden er mottatt, så langt det lar seg gjere gi odelsrettshavarane høve til å uttale seg om spørsmålet.

Overfor den som det er vanskeleg å gi individuelt varsel, er det nok med kunngjering i Norsk Lysingsblad og i ei avis som er ålment lesen på staden.

§ 7. Frist for odelsrettshavarane til å gi uttale

Kommunen skal setje ein uttalefrist på ein månad. Ein slik frist skal kommunen gi den som får individuelt varsel og den som får varselet gjennom kunngjeringa i Norsk Lysingsblad.

Kommunen skal be odelsrettshavarane om å sende uttalen til kommunen.

§ 8. Kommunen si plikt til å innhente opplysningar

Kommunen skal innhente opplysningar som ikkje går fram av odelsfrigjerings søknaden når opplysningane kan ha noko å seie for avgjerda i saka, mellom anna kva for slektskap det er mellom den som odelsfrigjerar har erverva eigedomen frå, og odelslørsar.

§ 9. Kommunen skal vurdere om det skal takast steg til odelsfrigjering og varsle retten.

Når kommunen meiner saka er godt nok opplyst, skal den utan ugrunna opphald vurdere om det skal takast steg til odelsfrigjering.

Gjeld søknaden odelsfrigjering etter odl. § 30, skal kommunen vurdere om

- a) den aktuelle eigedomen er odelsjord
- b) stat eller en kommune har tatt over, eller vil ta over slik jord.

Gjeld søknaden odelsfrigjering etter odl. § 31, skal kommunen vurdere om

- a) "odelsrett vil skiple ei eigedomstileigning"
- b) ervervet er "godkjent av di kjøparen bør få tilleggsjord".

Gjeld søknaden odelsfrigjering etter odl. § 32 andre ledd, skal kommunen vurdere om

- a) nokon friviljug har "late frå seg odelsjord"
- b) overtakar har søkt om odelsfrigjering.

Kjem kommunen til at vilkåra er oppfylte for den aktuelle søknaden, skal den varsle retten om at det vil bli tatt steg til odelsfrigjering, og be om at løysingssaka blir stansa, jf. odl.

§ 33, andre ledd.

Kjem kommunen til at vilkåra ikkje er oppfylte, skal kommunen avslå søknaden om odelsfrigjering. Avslaget kan påklagast til Fylkesmannen.

§ 10. Kommunen si uttale når det gjeld spørsmålet om odelsfrigjering (realiteten)

Kjem kommunen til at dei formelle vilkåra er oppfylte, skal den gi uttale om sitt syn på spørsmålet om odelsfrigjering og sende saka til Fylkesmannen. Kommunen skal sende kopi av uttala si til partane og dei andre odelsrettshavarane. Kommunen skal samtidig be dei sende uttala si til Fylkesmannen.

§ 11. Fylkesmannen si behandling

Fylkesmannen skal avgjere odelsfrigjerings søknaden når den er så godt opplyst som mulig.

Blir vedtaket påklaga, skal Fylkesmannen behandle klaga etter reglane i forvaltningsloven.

Tar ikkje Fylkesmannen klaga til følge, skal klagesaka sendast til Statens landbruksforvaltning.

§ 12. Statens landbruksforvaltning si handsaming av klager etter odl. §§ 30 og 32

Statens landbruksforvaltning skal innhente uttale i saker etter odl. §§ 30 og 32 frå det departement som odelsfrigjøringsformålet høyrer inn under.

§ 13. Varsel til retten om det endelege utfallet av odelsfrigjeringssaka

Det organ som treff det endelege vedtaket i odelsfrigjeringssaka, skal varsle retten om utfallet av odelsfrigjeringssaka.

§ 14. Ikraftsetjing

Denne forskrifta trer i kraft straks.

§ 15. Overgangsreglar

Har departement med forvaltaransvar for formålet med odelsfrigjeringa starta førebuing av odelsfrigjeringssak for Kongen etter odl. § 30, skal saka bli behandla etter saksbehandlings- og delegasjonsreglane slik dei var før forskrifta tok til å gjelde.

Søknader etter odl. § 31 som er innkomne til Fylkesmannen før forskrifta tok til å gjelde, men kor Fylkesmannen ikkje har gjort den foreløpige vurderinga, skal bli behandla etter reglane i forskrifta her. Søknaden skal såleis bli sendt til kommunen i dei tilfella fylkesmannen ikkje har gjort den foreløpige vurderinga, slik at kommunen kan avgjere om det skal bli tatt steg til odelsfrigjering.

Når det ikkje er tatt steg til å behandle ein innkomen søknad om odelsfrigjering etter odl. § 32, skal søknaden bli behandla etter forskrifta her. Er det tatt steg til odelsfrigjøring, skal søknaden bli behandla etter dei eldre reglane og avgjort etter dei eldre delegasjonsreglane.

Vedlegg 2 B:

Vedtak om endring i vedtak 8. desember 2003 nr. 1479 om overføring av myndighet til kommunen, fylkesmannen, Statens landbruksforvaltning og Direktoratet for mineralforvaltning etter konsesjonsloven, jordlova og odelsloven

I

§ 1 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Kommunen avgjør også om det skal tas steg til odelsfrigjøring etter odelsloven § 30 til 32, jf. odelsloven § 33.

§ 3 nr. 5 skal lyde:

odelsfrigjøring etter odelsloven §§ 30 til 32.

§ 3 nr. 6 oppheves.

II

Endringene trer i kraft frå

Vedlegg 2 C:

Vedtak 12. august 2003 nr. 1479 om overføring av myndighet til kommunen, fylkesmannen, Statens landbruksforvaltning og Direktoratet for mineralforvaltning etter konsesjonsloven, jordlova og odelsloven

Fastsatt av Landbruksdepartementet (nå Landbruks- og matdepartementet) 8. desember 2003 med hjemmel i lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. § 2 og § 14, jf. delegeringsvedtak 28. november 2003 nr. 1401, lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 3, jf. delegeringsvedtak 12. mai 1995 nr. 413 og lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten § 27 a, § 29 og § 31, jf. delegeringsvedtak 19. desember 1975 nr. 2. Endringer: Endret ved forskrifter 6. januar 2004 nr. 11, 22. mars 2006 nr. 350 (bl.a tittel og hjemmel), 20. desember 2007 nr. 1675 og 27. november 2009, i kraft 1. januar 2010.

Kapittel 1. Overføring av myndighet til å fatte enkeltvedtak

§ 1. Kommunens myndighet

Kommunen avgjør saker i henhold til konsesjonsloven, jordloven og odelsloven der avgjørelsesmyndigheten ikke er lagt til andre organer etter §§ 3 til 5.

Kommunen kan likevel ikke avgjøre saker der kommunen er erverver, eier eller overdrager av eiendommen eller har annen tilknytning til den. I slike tilfeller skal saken sendes til avgjørelse hos klageorganet etter vanlig saksforberedelse, jf. forskrift om saksbehandling mv. i kommunen i saker etter konsesjonsloven, jordloven, odelsloven og skogbruksloven § 1, 1. punktum.

Dersom en sak gjelder en eiendom med beliggenhet i flere kommuner, skal den kommunen der hoveddelen av eiendommen ligger avgjøre saken etter at uttalelse er innhentet fra den/de andre kommunen(e) der eiendommen ligger.

§ 2. Fylkeslandbruksstyrets myndighet

(Opphevet 27. november 2009, i kraft 1. januar 2010).

§ 3. Fylkesmannens myndighet

Fylkesmannen avgjør saker som gjelder:

- 1) *begjæring av tvangssalg gjennom namsmyndighetene i henhold til konsesjonsloven § 19 første og annet ledd.*
- 2) *bortfall av rettigheter etter konsesjonsloven § 19 annet ledd, jf. § 3 og § 18.*
- 3) *tvangsmulkt etter konsesjonsloven § 16 første ledd og tvangsgebyr etter jordlova § 20.*
- 4) *spørsmålet om en eiendom med flere registernummer må regnes som én driftsenhet etter jordloven § 12 fjerde ledd.*
- 5) *hvorvidt det skal tas steg til odelsfrigjøring etter odelsloven § 31, jf. odelsloven § 33 annet ledd.*

6) *odelsfrigjøring etter odelsloven § 31.*

§ 4. Statens landbruksforvaltnings myndighet

Statens landbruksforvaltning avgjør saker som gjelder unntak fra konsesjonsplikt, jf. konsesjonsloven § 2 tredje ledd annet punktum.

§ 5. Direktoratet for mineralforvaltning sin myndighet

Direktoratet for mineralforvaltning fører den kontroll med at konsesjonsvilkår overholdes som er tillagt kommune og fylkesmann etter konsesjonsloven § 17 første ledd i de tilfellene overtredelsen gjelder vilkår som er tilrådd fastsatt av *Direktoratet for mineralforvaltning*, jf. konsesjonsloven § 17 annet ledd.

Melding om brudd på vilkårene sendes kommunen.

Kapittel 2. Overføring av myndighet til å fastsette forskrift

§ 6. Statens landbruksforvaltnings myndighet

Statens landbruksforvaltning fastsetter forskrift som gjelder gebyr for behandling av saker etter konsesjonsloven og jordlova, jf. forvaltningsloven § 27 a.

Statens landbruksforvaltning fastsetter forskrift etter konsesjonsloven § 7 om å sette konsesjonsfriheten etter § 4 første ledd nr. 2 eller 4 og § 5 første ledd nr. 1 ut av kraft.

Kapittel 3. Klage

§ 7. Klage til fylkeslandbruksstyret

(Opphevet 27. november 2009, i kraft 1. januar 2010).

§ 8. Klage til Fylkesmannen

Kommunens vedtak etter § 1 kan klages inn for Fylkesmannen.

§ 9. Klage til Statens landbruksforvaltning

Fylkesmannens vedtak etter § 3 kan klages inn for Statens landbruksforvaltning.

§ 10. Klage til departementet

Statens landbruksforvaltnings vedtak etter § 4 kan klages inn for Landbruks- og matdepartementet.

Kapittel 4. Intern arbeidsdeling mellom fylkeslandbruksstyret og Fylkesmannen

(Opphevet 27. november 2009, i kraft 1. januar 2010).

Kapittel 5. Retningslinjer

§ 12. Retningslinjer

Landbruks- og matdepartementet kan fastsette retningslinjer for kommunen, Fylkesmannen og Statens landbruksforvaltning sin utøvelse av myndighet etter disse bestemmelsene.

Kapittel 6. Overgangsbestemmelser

§ 13. Overgangsbestemmelser

Saken avgjøres etter tidligere bestemmelser om overføring av myndighet dersom den ikke er endelig avgjort ved bestemmelsenes ikrafttredelse, jf. § 14.

En sak anses som endelig avgjort dersom klage ikke er mottatt innen klagefristens utløp, eller dersom forvaltningen har fattet avgjørelse i klagesak.

I en sak der kommunen ved bestemmelsenes ikrafttredelse, jf. § 14, ikke har avgitt uttalelse til vedtaksmyndigheten, jf. forskrift om saksbehandling mv. i kommunen § 1, skal saken avgjøres etter nye bestemmelser om overføring av myndighet.

Saker som er innsendt fylkeslandbruksstyret, men ikke endelig avgjort av fylkeslandbruksstyret innen 1. januar 2010, avgjøres av Fylkesmannen.

Kapittel 7. Ikrafttredelse og opphevelse

§ 14. Ikrafttredelse

Disse bestemmelsene trer i kraft 1. januar 2004.

§ 15. Opphevelse

Fra ikrafttredelsen av bestemmelsene her oppheves:

- Forskrift av 30. desember 1993 nr. 1369 om delegasjon av myndighet m.v. til fylkeslandbruksstyret og kommunen og om intern arbeidsdeling mellom fylkeslandbruksstyret og fylkesmannen etter lov om skogbruk og skogvern av 21. mai 1965 (skogbruksloven),
- Vedtak av 30. mai 2000 nr. 620 om delegering til kommunen, fylkeslandbruksstyret, fylkesmannen og Statens landbruksforvaltning, og forskrift om saksbehandling i kommunen og om intern arbeidsdeling mellom fylkeslandbruksstyret og fylkesmannen i saker etter konsesjonslova, odelslova og jordlova.